

KUSTANTAMINEN ON YHTEISPELIÄ

TIETOA MUSIIKINKUSTANTAJAN
TYÖSTÄ JA TEHTÄVISTÄ

4 MUSIIKIN LÄHTEELLÄ

6 KUSTANTAMINEN ON YHTEISPELIÄ

7 RESURSSIJA LUOMISEEN

8 TEOKSET VAATIVAT HALLINNOINTIA

9 YKSILÖLLISIÄ LUPIA

10 MUSIIKKI ELÄÄ VERKOSSA

11 SANAT OVAT PUOLI LAULUA

12 NUOTTI ON KORVAAMATON TYÖKALU

12 KUSTANTAMINEN ON PROMOOTIOTA

14 KANSAINVÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

15 YHDISTYS & KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

16 SANASTOA

“**W**hat is music publishing? Not what it sounds like. The term suggests the publishing and printing of sheet music, but in fact, this is only a very small part of what music publishers actually do.” (*Mitä musiikin kustantaminen on? Ei sitä, miltä se kuulostaa. Termi viittaa nuottien julkaisemiseen ja painamiseen, mutta itse asiassa ne ovat vain pieni osa kaikesta siitä, mitä musiikinkustantajat tekevät.*)

Randall D. Wixen, *The Plain and Simple Guide to Music Publishing*

“Sana 'kustantaa' juontuu latinan kielen sanasta 'costare', joka merkitsee asian takana lujana seisomista.”

Kristiina Harenko – Valtteri Niiranen – Pekka Tarkela, *Tekijänoikeus – kommentaari ja käsikirja*

* * *

Englanninkielinen termi *music publisher* tarkoittaa sanatarkasti käännettynä nuottien painattajaa ja julkaisijaa. Ranskan kielessä kustantajaa tarkoittava sana *editeur* viittaa puolestaan toimittajaan eli tahoon, joka vastaa julkaistavien nuottien virheettömyydestä ja ulkoasusta. Kumpikin näistä termeistä on peräisin 1800-luvulta eli ajalta, jolloin musiikinkustantaja todellakin oli vain nuottien luotettava julkaisija. Musiikin esittämisestä ja tallentamisesta saatavia korvauksia ei vielä tunnettu.

Suomalainen ammattinimike musiikinkustantaja periytyy kirjankustannusmaailmasta ja viittaa sekin painettujen tuotteiden julkaisemiseen. Kustantajan alkuperäisenä tehtävänä oli valita tarjolla olevista käsikirjoituksista ne teokset, jotka taloudellisesta tai kulttuurisesta näkökulmasta ansaitsivat tulla julkaistuiksi, ja maksaa – kustantaa – tästä julkaisemisesta aiheutuvat kulut.

Nuottijulkaisut ovat tänäkin päivänä keskeinen osan monen kustantajan tehtäväkenttää, mutta kustantajan toimenkuva on 1900-luvun alkukymmenistä lähtien jatkuvasti laajentunut ja monipuolistunut. Seuraavat sivut antavat yleiskuvan näistä monitahoisista tehtävistä.

Aloitetaan lähimmistä yhteistyökumppaneista eli säveltäjästä ja sanoittajasta, joita ilman koko musiikkustannusalaa ei olisi olemassa.

MUSIIKIN LÄHTEELLÄ

Kaikki lähtee liikkeelle luovuudesta: musiikin säveltämisestä ja sanoittamisesta. Tämän luovuuden elinvoimasta ovat kustantamisen ohella riippuvaisia kaikki muutkin musiikin ja musiikkiteollisuuden alu-

eet. Ilman sävellysteoksia meillä ei olisi niiden esityksiä – ei laulajia eikä soittajia; ei orkestereita eikä yhtyeitä; ei konsertteja eikä festivaaleja; ei levytyksiä eikä radiosoittoja; ei soittimia eikä musiikkikuuntelulaitteita. Moni muukin yhteiskunnallinen tai liiketoiminnan alue kärsisi.

Tekijä on siis luovuuden alkulähde, ja kustantaja on se, joka tälle lähteelle ensimmäiseksi saapuu. Kustantajat kuuntelevat musiikkia ja tapavat sen tekijöitä konserteissa, klubeilla ja musiikkifestivaaleilla. Moni kustannusyhtiön työntekijä on itse joko säveltäjä tai muusikko. Oma-kohtainen ammattikokemus madaltaa aitoja ja helpottaa yhteydenpitoa muihin musiikin tekijöihin.

Aktiivisuus voi toki ilmetä toisinkin päin. Tekijä voi itse lähettää uudet teoksensa kustantajan arvioitavaksi. Rock- ja iskelmämusiikin kustantajat saavatkin joukoittain demonauhoja ja laulutekstejä. Kuoro- ja taidemusiikin kustantajille säveltäjät lähettävät valmiiden sävellystensä nuotteja ja partituureja, usein myös niistä tehtyjä nauhoituksia. Kustantajalla on palveluksessaan henkilöitä, joiden tehtävänä on tutustua uusiin teoksiin ja seuloa niistä kiinnostavimmat.

Lopullisen päätöksen teosten kustantamisesta ja yhteistyön aloittamisesta tekijän tai tekijöiden kanssa tekee yleensä kustannusjohtaja tai -päällikkö, mutta valintaprosessiin osallistuu usein myös monia muita. Kevyen musiikin kustannusyhtiöissä on erilliset A&R- (Artist and Repertoire) tai creative-osastot uusien tekijöiden ja tekijä-artistien löytämistä varten, ja nämä osastot osallistuvat aktiivisesti myös löytöjensä kehittämiseen ja tekijöiden uran kaikinpuoliseen kehittämiseen. A&R-toiminta onkin viime vuosina yhä enenevässä määrin siirtynyt levy-yhtiöiltä kustantajille.

KUSTANTAMINEN ON YHTEISPELIÄ

Kun yhteistyöhön on päädytty, tarvitaan sopimuksia. Tekijän ja kustantajan välillä on ainakin kahdenlaisia kirjallisia sopimuksia. Niistä tärkeimpiä ovat teoskohtaiset kustannussopimukset. Ne – ja vain ne – tekevät kustannusyhtiöstä tietyn teoksen kustantajan.

Kustannussopimus määrittelee niin tekijän kuin kustantajankin velvoitteet ja oikeudet. Ne vaihtelevat osapuolten tarpeiden ja vaatimusten mukaan, mutta tärkeintä on, että kustantajan on pystyttävä edistämään teoksen käyttöä tekijälle merkityksellisellä tavalla, esimerkiksi julkaisemalla siitä nuotti tai saamalla sen levytetyksi ja hankkimalla sille esityksiä. Vastineeksi kustantaja saa usein yksinoikeuden teoksen nuottien ja sanoituksen graafiseen käyttöön sekä osuuden esitys- ja tallentamiskorvauksista.

Tekijä ja kustantaja voivat sopia kirjallisesti myös laajemmasta yhteistyöstä, jossa tekijän kaikki tulevat teokset tietyltä ajanjaksolta siirtyvät kustantajalle. Englanninkielisessä maailmassa tällaisesta musiikin-tekijästä käytetään nimitystä *house-writer*, jonka suomalainen vastine voisi olla vaikkapa tallisäveltäjä. Laaja yhteistyösopimus ei kuitenkaan korvaa varsinaisia kustannussopimuksia: ne on aina tehtävä erikseen jokaisen teoksen osalta.

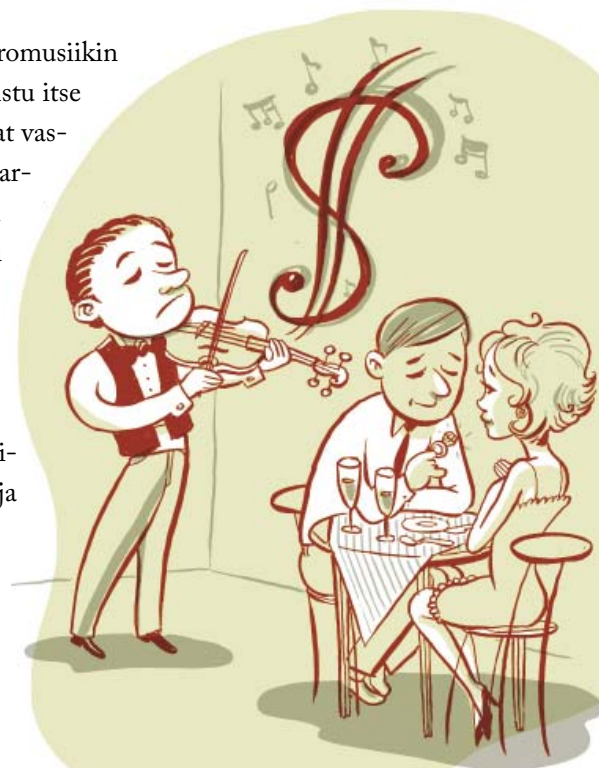
Kattava yhteistyösopimus tarjoaa kustantajalle tavallista paremmat resurssit tekijän tukemiseen esimerkiksi hankkimalla uusia työtilaisuuksia. Taidemusiikin kustantaja voi hankkia tallisäveltäjälleen tilauksia orkestereilta ja festivaaleilta, ja populaarimusiikin kustantaja voi markkinoida tekijäänsä esimerkiksi elokuvien ja tietokonepelien tuottajille.

RESURSSEJA LUOMISEEN

Kustantaja voi tukea tekijää sekä taloudellisesti että tarjoamalla hyviä työskentelyoloja. Tavallisin taloudellisen tuen muoto on ennakko tulevasta rojalteista. Ennakkoa saanut tekijä voi olla varma siitä, että kustantaja tekee parhaansa edistääkseen teosten käyttöä, koska vain sillä tavalla kustantaja voi saada investoimansa rahat takaisin erilaisina käyttökorvauksina. Yhteistyön ja sopimusten varsinaisena tarkoituksena tietenkin on, että tuottoja kertyy alkuperäistä sijoitusta enemmän. Silloin kustantajan työ tuottaa taloudellista etua kummallekin osapuolelle.

Kustantaja voi tarjota tekijän käyttöön studiotiloja, joissa teoksista työtetään levy-yhtiöille tarjottaviksi kelpaavia demoversioita. Kustantaja osallistuu tarvittaessa demon tekemiseen ja voi maksaa ulkopuolisen studiotilan vuokran. Käytössä oleva studio ruokkii luovuutta, eikä sen merkitystä tekijän taloudellekaan voi sivuuttaa.

Vakavan taidemusiikin ja kuoromusiikin kustantajat eivät yleensä osallistu itse luomisprosessiin, mutta ottavat vastuulleen nuottien ja suurten partituurien sekä niihin liittyvien orkesteriäänien eli stemmojen puhtaaksikirjoituksen. Tämä on erittäin vaativaa, aikaa vievää ja usein myös kallista ammattityötä, jossa *editeurin* kokemus ja huolellisuus punnitaan. Myös monista iskelmä- ja pop-kappaleista valmistetaan myytäviä nuottialbumeita.

TEOKSET VAATIVAT HALLINNOINTIA

Kustantajan tehtävänä on rekisteröidä paikalliseen tekijänoikeusjärjestöön, Suomessa Teostoon, kaikki ne uudet teokset, joita tekijä ei itse ole ehtinyt sinne ilmoittaa. Tämä on rutiineista tärkeimpiä, sillä vain rekisteröidyistä teoksista voi saada esitys- ja tallentamis- eli mekani-sointikorvauksia. Kustantaja myös tarkistaa tekijänoikeusjärjestöjen lähettämät tilitysraportit, ja jos niistä löytyy huomautettavaa, korjauksesta hyötyy automaattisesti myös tekijä.

Teoksen käytön kaikinpuolinen valvonta on kustantajan päivittäistä työtä. Sitä tehdään sekä yhteistyössä kahden tekijänoikeusjärjestön eli Teoston ja Kopioston kanssa että kustantajan omin voimin. Teosto vastaa niin tekijän kuin kustantajankin puolesta pääsääntöisesti musiikin esitysluvista ja tilittää korvaukset niihin oikeutetuille. Tallentamisluvista ja korvausten tilittämisestä huolehtii vastaavalla tavalla Teoston valtuuttamana yhteispohjoismainen Nordisk Copyright Bureau eli NCB. Kopiosto lisensoi nuottien ja laulutekstien valokopiointilupia mm. oppilaitoksille ja kirkoille.

Tekijänoikeusjärjestöt palvelevat omia oikeudenhaltija-asiakkaitaan ja musiikin käyttäjiä parhaiten silloin, kun puhutaan massalisensoinnista eli tilanteista, joissa käyttäjällä on valittavanaan lähes kaikki maailman musiikkiohjelmisto ja joissa kaikella samaan käyttöön tulevalle musiikilla on sama hinta. Teosten käyttö on silloin vaivatonta sekä oikeuksien omistajille että käyttäjille.

Yksilöllinen hinnoittelu ja lisensointi ovat paikallaan usein silloin, kun tietyn musiikkiteoksen kaupallista arvoa mitataan suhteessa käyttötapaan. Kustantajalla on sellaisessa tilanteessa parhaat edellytykset palvella tekijää yksilöllisesti.

YKSILÖLLISIÄ LUPIA

Kustantaja voi tekijän valtuuttamana huolehtia synkronointiluvista. Synkronoinnilla tarkoitetaan sävellyksen liittämistä elokuvaan tai muihin audiovisuaaliseen tuotteeseen. Musiikista tulee kiinteä osa toisen taidelajin teosta, ja tästä liittamisestä tekijän kuuluu saada korvaus. Sen suuruuteen vaikuttavat monet tekijät, kuten elokuvalevityksen laajuus (Suomi, Pohjoismaat, Eurooppa, koko maailma), käyttöluvan kesto, musiikin käyttötapa (live-esityksenä, taustalla, alku- tai lopputekstien yhteydessä, tunnusmusiikkina, trailerissa) jne. Hintaan vaikuttaa luonnollisesti myös se, onko kyseessä kaikkien tuntema hitti vai teos, jonka filmikäytöllä uusi tekijä halutaan tuoda esiin, tai mahdollisesti jo hieman unohduksiin painunut sävellys, jolle elokuvalevitys voi mahdollistaa uuden elämän.

TV- ja radiomainokset ovat elokuvasynekronointien ohella voimakkaimmin kasvavia tekijän ja kustantajan tulonlähteitä. Myös tällä alueella hinnoittelu on yksilöllistä ja hoituu luontevimmin kustantajan kautta. Kustantaja huolehtii aina siitä, että tekijän lupa kyseiselle mainoskäytölle on olemassa, ennen kuin sopimus tehdään. Tekijällä on aina oikeus kieltää teoksensa käyttö mainoksissa. Hän voi kieltää käytön kokonaan tai rajata tietyn tyyppiset mainokset käytön ulkopuolelle, jos ne ovat sisällöltään esimerkiksi vastoin hänen omaa maailmankatsomustaan.

Mainosmusiikin hintaa arvioitaessa on otettava huomioon sen kuluttavuus. On varsin luultavaa, ettei yksikään toinen mainostaja halua musiikkia, jonka kuluttajat liittävät mielessään johonkin toiseen tuotteeseen. Musiikki leimautuu. Myös jatkuva toisto kuluttaa musiikkia; sen voi huomata käydessään paikallisessa supermarketissa, jonka musiikkia sisältävät äänimainokset tulvivat asiakkaan korviin useita kertoja jopa yhden ostosasioinnin aikana.

Kolmas ja uusin visuaalisen käytön muoto on musiikki tietokonepeleissä. Monet aloittelevat artistit ja bändit ovat tehneet niiden kautta läpimurtonsa.

Audiovisuaalisia käyttöluhia myönnettäessä on aina muistettava, että oma itsenäinen lupansa tarvitaan siltä, joka omistaa käytettävän äänitteen, tallennetun esityksen, oikeudet. Tekijän ja kustantajan oikeudet eivät kuitenkaan siirry ääniteoikeuksien mukana; ne on aina kysyttävä kustantajalta itseltään.

MUSIIKKI ELÄÄ VERKOSSA

Kustantajat ovat olleet edelläkävijöitä musiikin luvallisessa viemisessä Internetiin.

Matkapuhelinten soittoäänistä tuli kustantajien liiketoimintaa jo siinä vaiheessa, kun ne olivat pelkkiä digitaalisesti tuotettuja melodiakatkelmia. Tekijät ja kustantajat ovat korvauksen saajina myös silloin, kun verkossa käytetään varsinaisia äänitteitä.

Internet synnyttää musiikille jatkuvasti uudenlaisia online-palvelujen muotoja. Ne ovat alalle suuri

mahdollisuus, joka edellyttää kustantajalta herkeämätöntä kehityksen seuraamista. Oikeiden lisensointikanavien, yhteistyökumppaneiden ja tariffien löytäminen on kullan arvoinen taito, kun kilpailijana on musii-kin laajan kirjon lisäksi kaikki muukin kulttuuri- ja viihdeteollisuus.

SANAT OVAT PUOLI LAULUA

Saksalainen Felix Mendelssohn saavutti 1800-luvulla suosiota pianolle säveltämällään sanattomilla lauluilla, *Lieder ohne Worte*. Hänen kuuluisat sävellyksensä ovat kuitenkin laulujen maailmassa poikkeus: hyvään lauluun tarvitaan myös hyvät sanat, joita ilman laulu on vain puolikas.

Useimmille meistä pelkät painetut sanat riittävät siihen, että tutun laulun voi laulaa. Kustantajan tehtävänä on tarjota paitsi nuotteja myös laulujen sanoituksia kaikille niitä tarvitseville – laillisesti ja korvausta vastaan. Sanat eivät ole pelkkä promotion väline.

Suomalaiset kustantajat ja Kopiosto pitävät yllä yhteistä Laulut.fi-verkkopalvelua, josta voi ostaa käyttöluhia suosittujen yhteislaulujen sanoituksiin ja nuotteihin. Ilman oikeudenhaltijan lupaa ei laulujen sanojakaan saa laittaa tietoverkkoihin, koska tällainen käyttö on julkista.

Sanojen näyttäminen TV-ruudulla esimerkiksi karaoke-ohjelmien tai konserttien yhteydessä edellyttää sekin kustantajan lupaa. Karaoke-ohjelma, jossa katsoja ei voi nähdä esitettävän laulun sanoja, menettää ideansa. Lauluteksteillä on televisio-ohjelmille olennainen merkitys, ja siksi kustantajat sopivat TV- ja tuotantoyhtiöiden kanssa tekstien käyttökorvauksista ja tilittävät tekijöille heidän osuutensa. Sama koskee myös ääni- ja kuvatallenteita.

NUOTTI ON KORVAAMATON TYÖKALU

Erilaiset laulukirjat ovat Suomessa edelleen suosittuja, ja niillä on omat, erikoistuneet kustantajansa. Myös yksittäisiä nuotteja ja orkesteripartituureja julkaistaan, etenkin vakavan musiikin puolella, mutta tällaisten nuottien ensisijaisena tarkoituksena on saada aikaan esityksiä. Niiden merkitys myytävänä tuotteina on varsin vähäinen, vaikka valmistuskustannukset voivat olla huomattavan suuret.

Nuottimyyntillä on sen sijaan oma taloudellinenkin merkityksensä harrastustoiminnan piirissä. Kuorot ja puhallinorkesterit tarvitsevat jatkuvasti sekä vanhoja tuttuja teoksia että aivan uusia sävellyksiä esitettäväkseen. Moni vakavamman musiikin säveltäjä onkin löytänyt innotuneimmat kuulijansa harrastemusiikin parista.

Nuotteja tarvitsevat myös musiikkioppilaitosten tuhannet soitonopiskelijat. Soitinkoulujen lisäksi kustantajat tekevät heille pedagogiseen käyttöön soveltuvia kokoelmia, joiden sisältämät kappaleet tulevat tutuiksi lukemattomissa konserteissa ja tutkintotilanteissa.

Ammattilaisista nuotteja tarvitsevat päivittäisessä työssään erilaiset yhtyeet ja orkesterit. Sinfonia- ja kamariorkesterien nuotit eli orkesterimateriaalit ovat erityisen kalliita tuottaa, mutta niiden vuokraamisesta kustantajat ja säveltäjät saavat jonkin verran myös tuloja. Laajojen orkesteriteosten nuotit eivät yleensä olekaan myynnissä, vaan niitä ainoastaan vuokrataan.

KUSTANTAMINEN ON PROMOOTIOTA

Kustantaja on edustamansa tekijän ja hänen teostensa paras puolesta-puhuja. Kustantaja tekee parhaansa sen hyväksi, että teosta esitettäisiin

ja käytettäisiin tekijän hyväksymällä tavalla ja oikeudenmukaista korvausta vastaan. Levy-yhtiöt ovat kustantajien tärkeitä yhteistyökumppaneita, mutta samalla ne ovat myös asiakkaita. Kustantaja tarjoaa edustamiaan teoksia levytettäväksi, ja kun levytys syntyy ja äänitettä myydään, levy-yhtiö maksaa siitä Teosto/NCB:n kautta korvauksen sekä tekijälle että kustantajalle.

Kun äänite on saatu markkinoille, teosta tarjotaan radiosoittoon ja televisioon, musiikkifestivaaleille ja suoraan muusikoille sekä erilaisille yhtyeille ja orkestereille. Promootion kohde riippuu paljolti siitä, millaisesta musiikista on kysymys.

Kevyessä musiikissa ensimmäinen promootiotyökalu on tavallisesti demolevytys. Se on kustantajan tuella valmistettu malliäänite, jonka avulla sävellystä tai tekijä-artista tarjotaan levy-yhtiölle. Joskus käy niinkin, että onnistunut demoäänite kelpuutetaan sellaisenaan kaupalliselle äänitteelle.

Kaupallisen äänitteen valmistuttua edistämistyö onkin jo hieman helpompaa, sillä äänite on jo sellaisenaan kaikkein tärkein promootiotyökalu. Usein kustantajat eivät kuitenkaan tyydy valmiisiin äänitteisiin, vaan kokoavat niitä yhdistelemällä eri tarkoituksiin sopivia promoäänitteitä. Niiden avulla voidaan lähestyä mitä erilaisimpia musiikin käyttäjäryhmiä, kuten

elokuvien, mainosten ja tietokonepelien tekijöitä tai yhtä hyvin tanssi-koreografeja. Promoäänite voi olla myös soiva esite, läpileikkaus yhden säveltäjän tuotannosta.

Kustantajan keskeisiä työvälineitä ovat tietenkin erilaiset painotuotteet: säveltäjäsitit, lehdet, arvostelukoosteet sekä soitinkohtaiset nuottien teosluettelot.

KANSAINVÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

Jos musiikki soveltuu käytettäväksi muuallakin kuin vain kotimaassa, kustantaja tarvitsee ulkomaisia yhteistyökumppaneita. Tavallisin yhteistyön muoto on solmia alikustannussopimus sellaisen ulkomaisen kustantajan kanssa, joka tuntee oman markkina-alueensa. Alikustannussopimukset ovat yleensä määräaikaista, ja niiden kautta ulkomainen yhteistyökustantaja saa omaa toimialuettaan varten tiettyjä alkuperäiselle kustantajalle kuuluvia oikeuksia ja velvoitteita. Suomessa toimivilla monikansallisilla yhtiöillä tämä yhteistyöverkosto on jo sisään rakennettuna.

Alikustantaja työskentelee lisenssisopimuksella edustettavakseen saamiensa teosten hyväksi periaatteessa samalla tavalla kuin edistäessään itse kustantamiaan teoksia. Teosten lisääntynyt käyttö kasvattaa myös alikustantajan tuloja, ja sen vuoksi työ suomalaisen musiikin hyväksi on ulkomaisellekin osapuolelle kannattavaa. Yksi alikustantajan keskeisimpiä velvoitteita on huolehtia siitä, että sopimuksen piiriin kuuluvat teokset on rekisteröity paikalliseen tekijänoikeusjärjestöön, sillä jos näin ei ole, ei merkittävinkään esitys tuo tuloja.

YHDISTYS & KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Suomalaisilla, ammattimaisesti toimivilla kustantajilla on oma järjestö. Tietoa Suomen Musiikkikustantajat ry:stä löydät kotisivuiltamme www.musiikkikustantajat.fi tai lähettämällä sähköpostia osoitteeseen info@musiikkikustantajat.fi. Yhdistys on Suomen edustaja musiikkintuotannon alan kansainvälisessä järjestössä ICMIP:ssä (International Confederation of Music Publishers).

SANASTOA

A&R = Artist(s) & Repertoire; kustannusyhtiössä osasto, joka etsii ja jalostaa uusia lauluntekijöitä ja tekijä-artisteja ja tarjoaa näitä levy-yhtiöille ja muille teosten hyödyntäjille; joskus nimeltään creative-osasto

ALIKUSTANTAJA = tietyllä maantieteellisellä alueella toimiva alkuperäisen kustantajan edustaja, joka saa erillisellä sopimuksella yleensä määräaikaista kustantajan oikeuksia omalle alueelleen

ALITEKIJÄ = sävellyksen sovittaja tai sanoituksen kääntäjä (ks. myös muuntelu)

ARRI = sovitus; alkuperäisestä sävellyksestä esim. toiselle kokoonpanolle tehty versio

ARTISTI = teoksen esittäjä, joko henkilö tai yhtye

AVOIN KÄYTTÖLUPA = ks. blanket licence

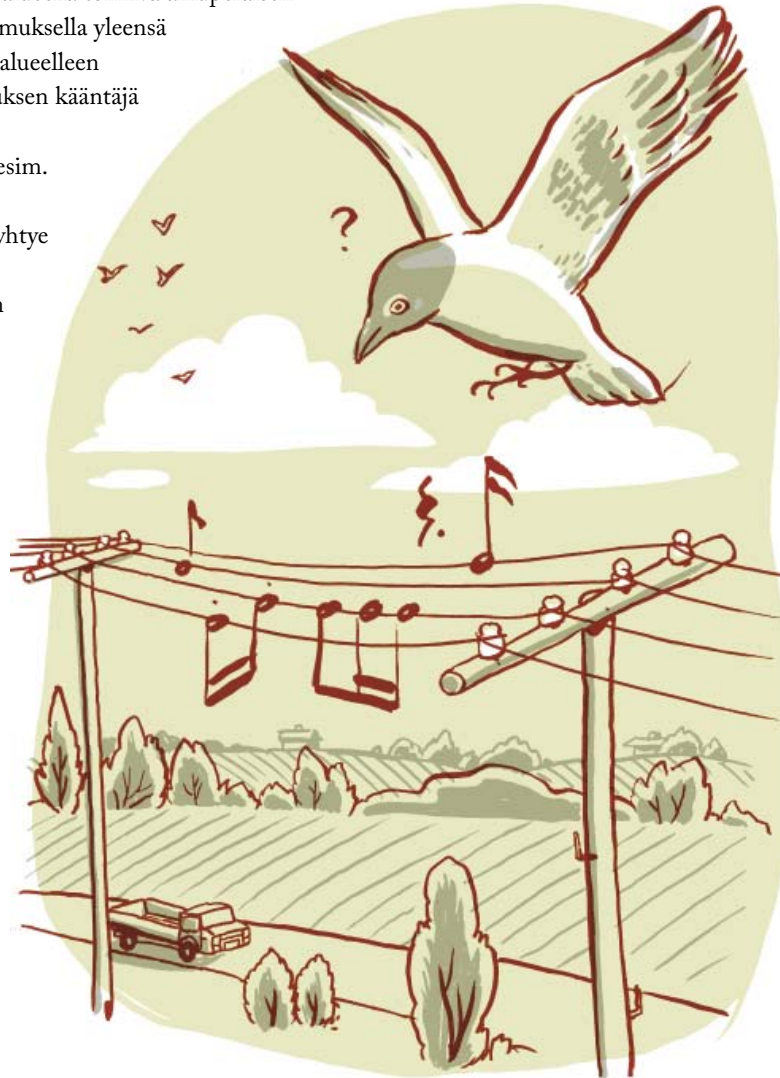
BERNIN SOPIMUS = tekijänoikeusalan vanhin kansainvälinen yleissopimus, joka määrittelee oikeuksien vähimmäistason sekä antaa kaikista sopimusvaltioista peräisin oleville teoksille yhtäläisen suojan kaikissa sopimuksen piiriin kuuluvissa maissa

BIEM = Bureau international des sociétés gérant les droits d'enregistrement et de reproduction mécanique;

tallentamis- eli mekanisointioikeuksia hallinnoivien tekijänoikeusjärjestöjen kansainvälinen kattojärjestö

BIISI = teos tai joissakin tapauksissa sen levytys

BLANKET LICENCE = esim. tekijänoikeusjärjestöjen asiakkailleen myöntämä avoin ja kattava käyttö lupa mahdollisimman laajaan teosvalikoimaan massakäyttötilanteissa (ks. myös itsehallinnointi, massakäyttö ja suoraliensointi)

CAE = kansainvälinen tietokanta, jossa jokaisella tekijällä ja kustantajalla on oma CAE-numero; lyhenne ranskankielisistä sanoista Compositeur (säveltäjä), Auteur (sanoittaja), Editeur (kustantaja)

CIEM = ICMP

CIS = Common Information System; tilityksissä apuna käytettävä CISAC-järjestöjen yhteinen teostietokantajärjestelmä

CISAC = Confédération Internationale des Sociétés d'Auteurs et Compositeurs; maailman tekijänoikeusjärjestöjen yhteistyöelin

CO-PUBLISHING = ks. yhteiskustantaminen

COPYRIGHT, © = tekijänoikeutta merkitsevä englanninkielinen termi; sisältää anglo-amerikkalaisessa maailmassa laajemmat oikeudet kuin eurooppalainen tekijänoikeus (ransk. droit d'auteur, engl. author's right)

CUE SHEET = lomake, joka sisältää tiedot elokuvassa tai AV-tuotannossa käytetystä musiikista

DIREKTIIVI = Euroopan unionin ja talousalueen jäsenmaille säädetty lainsäädäntöohje, joka on saatettava voimaan kunkin jäsenmaan lainsäädännössä annetun määräajan kuluessa

DOWNLOAD, DOWNLOADAUS = menettely, jossa asiakas hankkii teoksen kuunneltavakseen tai katseltavakseen digitaalisessa muodossa tietoverkkojen kautta

DEMO = malliäänite, jonka tarkoituksena on antaa esim. levy-yhtiölle tai artistille käsitys kappaleen (teoksen) luonteesta

DRM = Digital Rights Management; tietoverkoissa käytettävä digitaalinen käyttöoikeuksien hallintajärjestelmä, jota käytetään apuna korvausten tilityksessä ja käytön luvallisuuden valvonnassa

ELVIS RY = ks. Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry

EMO = European Music Office; EU-maiden musiikkialan edunvalvontaorganisaatio

ESEK = Gramexin yhteydessä toimiva Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus, joka tukee taloudellisesti musiikin esittäjiä ja äänitetuottajia; yhteinen AV-jaos LUSESin kanssa

FIMIC = ks. Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus

GESAC = Groupement européen des sociétés d'auteurs et compositeurs; tekijänoikeusjärjestöjen eurooppalainen yhteistyöelin, jäsenenä mm. Teosto

GRAMEX = äänitteillä esiintyvien taiteilijoiden ja äänitetuottajien eräitä oikeuksia hallinnoiva tekijänoikeusjärjestö

HIRE LIBRARY = yleensä kustannusyhtiön osasto, joka myy, vuokraa ja välittää orkesterimateriaaleja

HYVITYSMAKSU = eräiden tallentimien ja tallennuslajustojen hintaan sisältyvä maksu kuluttajien mahdollisuudesta kopioida teoksia yksityiseen käyttöön; tilitetään oikeudenhaltijoille

ICMP = musiikkikustantajien kansainvälinen järjestö, lyhenne sanoista International Confederation of Music Publishers; ranskankielinen lyhenne CIEM

IDEA = teoksen pohjana oleva ajatus, joka sellaisenaan ei nauti tekijänoikeussuojaa; vaatii suojan saadakseen selkeän ilmaisumuodon

IMUOINTI = ks. download

INDIECO = riippumattomien suomalaisten levy- ja tuotantoyhtiöiden yhdistys

IPR = Intellectual Property Right; immateriaalioikeus, jonka piiriin kuuluvat aineettomat oikeudet, kuten tekijänoikeus ja eräät teollisoikeudet, esim. patentti- ja tavaramerkkioikeus

ISMN = International Standard Music Number; kirjojen ISBN-numerointia vastaava nuottijulkaisujen kansainvälinen standarditunnus

ISYYSOIKEUS = moraalinen oikeus, joka edellyttää tekijän nimen mainitsemista siten, kuin hyvä tapa edellyttää

ITSEHALLINNOINTI = tilanne, jossa kustantaja tai tekijä myöntää luvat käyttäjille suoraan (vrt. blanket licence)

JAKOSÄÄNTÖ = Teoston jäsenkokouksen vahvistama periaate, jonka mukaan kunkin teoksen saamat korvaukset jaetaan eri oikeudenhaltijoiden kesken

JULKAISULUPA = käyttö lupa, jonka mukana ei siirry alkuperäisiä tekijänoikeuksia; esim. lupa julkaista laulun nuotti ja/tai sanoitus kirjassa tai kokoelmassa

KASETTIMAKSU = vanhentunut termi hyvitysmaksulle

KATALOGI = kustantajan hallinnoitavina olevat teokset tai tietty musiikin lajiin tai aikaisempaan kauppaan perustuva teosryhmä

KERTAKORVAUS = tekijälle tai oikeudenhaltijalle yleensä luovutushetkellä maksettava korvaus, jonka suuruus ei ole riippuvainen tulevasta myynnistä (vrt. rojaltili)

KOPIOSTO = tekijänoikeusjärjestö, joka lisensoi valokopiointia sekä tv-ohjelmien tallentamista ja edelleen lähettämistä mm. kaapeliverkkojen kautta

KUNNIOITTAMISOIKEUS = ks. respektioikeus

KUSTANNUSSOPIMUS = sopimus, jolla tekijä luovuttaa kustantajalle yhden tai useamman teoksen kustannusoikeudet; yleensä kaikki graafiset oikeudet sekä oikeuden osuuksiin esitys- ja tallentamiskorvauksista

KUSTANNUSTOIMITTAJA = henkilö, joka kustantajan edustajana omalta osaltaan vastaa julkaistavan nuotin tai kirjan laadusta, virheettömyydestä ja kulubudjetista

LISENSSI = käyttö lupa, joka ei siirrä teoksen alkuperäisiä oikeuksia saajalle

LUSES = Luovan Säveltaiteen Edistämissäätiö; tukee taloudellisesti musiikin tekijöitä ja kustantajia; yhteinen AV-jaos ESEKin kanssa

LYRIKKA = englannin kielestä puhekäyttöön levinnyt termi, jolla tarkoitetaan laulun sanoja

MAINOSKÄYTTÖ = musiikin käyttö lehti-, ääni- ja audiovisuaalisissa mainoksissa edellyttää aina oikeudenhaltijan lupaa, ja se hinnoitellaan yksilöllisesti, ei blanket licence -menettelyn kautta (ks. myös synkronointi)

MANUS = tekijänoikeuden suojaama kustantamaton teos

MASSAKÄYTTÖ = tekijänoikeusjärjestöltä blanket licence -menettelyn kautta saatava avoin lupa käytännössä kaikkien teosten käyttöön; ei yksilöllistä hinnoittelua eikä teoskohtaisia käyttöehtoja

MORAALISET OIKEUDET = tekijälle kuuluvat hänen persoonansa ja teoksen kunnioittamiseen liittyvät yksinoikeudet, joita ei voida luovuttaa toiselle; ks. isyys oikeus ja respektioikeus

MUSEX = ks. Music Export Finland

MUSIC EXPORT FINLAND = musiikkialan järjestöjen yhteinen vientiorganisaatio

MUNTELU = sävellyksen sovittaminen tai sanoituksen kääntäminen (ks. myös alitekiä)

NCB = tallentamis- eli mekanisointioikeuksia Pohjoismaissa ja Baltian maissa hallinnoiva järjestö, joka saa valtuutensa Teostolta ja sen pohjoismaisilta sisarjärjestöiltä

NORD-DOC = tekijänoikeusjärjestöjen yhteispohjoismainen teostietokanta
OIKEUDENHALTIJA = oikeudenomistaja tai taho (esim. kustantaja), jolle tämä on myynyt tai luovuttanut oikeutensa

OIKEUDENOMISTAJA = tekijä tai tämän perikunta

ONLINE-LISENTOINTI = erilaisissa tietoverkoissa tapahtuvan teosten käytön lupamenettely

ORKESTERIMATERIAALI = myytävä tai yleensä vuokrattava nuottimateriaali, joka sisältää erilliset nuotit eli stemmat kullekin orkesterin soittajalle sekä kapellimestarin partituurin

P2P (PEER-TO-PEER) = ks. vertaisverkko

PAKKOLISENSSI = lain tekijän yksinoikeuteen tekemä rajoitus, joka mahdollistaa teoksen käytön ilman tekijän lupaa esim. runokokoelmissa; edellyttää kuitenkin tekijälle maksettavaa korvausta

PARTITUURI = nuotti, johon on koottu esim. orkesterisävellyksen jokaisen soitinryhmän äänet eli stemmat

PIRATISMI = teoskappaleiden valmistaminen tai välittäminen ilman oikeudenhaltijan lupaa ja ilman oikeudenhaltijalle maksettavaa korvausta

PLAGIAATTI = tekijän yksinoikeutta loukkaava toisen teoksen tahallinen jäljittely (ks. myös sound-alike)

PROMO, PROMOOTIO = säveltäjän, sanoittajan tai artistin uran edistäminen tai yksittäisen teoksen tai äänitteen hyväksi tehty edistämistyö

PSEUDONYMI = tekijän salanimi

PUBLIC DOMAIN (LYH. PD TAI DP) = teos, jonka tekijänoikeudellinen suoja-aika on kulunut umpeen

RECUPATA (ENGL. RECOUP) = kustantajalle tilitettävät tekijän tulot, joilla katetaan tekijän kustantajalta saamia ennakkomaksuja

RESPEKTIOIKEUS = moraalinen oikeus, jonka mukaan teosta ei saa muuttaa eikä saattaa yleisön saataviin tekijää loukkaavalla tavalla

ROJALTI = yleensä myyntiin perustuva korvaus tekijälle tai oikeudenhaltijalle

SIMULCASTING = radio- tai tv-ohjelman samanaikainen välittäminen tietoverkoissa

SITAATTIOIKEUS = oikeus lainata teoksen osaa tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa esim. arvostelussa, opinnäytteessä tai lehtiartikkelissa; lähde ja tekijätiedot mainittava

SOPIMUSLISENSSI = lakiin perustuva tekijänoikeuden rajoitus, jolla esim. tekijänoikeusjärjestöt voivat lisensoida myös sellaisten tekijöiden teoksia, joita järjestö ei edusta; ulkopuolisilla kuitenkin oikeus korvaukseen

SOUND-ALIKE = teos, joka ei suoraan lainaa toisen teoksen elementtejä, mutta pyrkii saamaan aikaan kuulijassa saman vaikutelman; usein käytetty mm. mainosmusiikissa

SPLITTAUS, SPLITATA = osuuksien jakaminen teoksessa, jolla on useita tekijöitä ja näillä eri kustantajat

STEMMA = esim. sinfoniaorkesterin yksittäisen soittimen tai soitinryhmän nuotti (ks. myös partituuri)

STREAMING = teos on katseltavissa ja/tai kuunneltavissa tietoverkossa ilman, että sitä imuroitaisiin asiakkaan käyttöön pysyvästi

SUOJA-AIKA = teoksilla 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä, äänitteillä 50 vuotta ensijulkaisuvuoden päättymisestä

SUOMALAISEN MUSIIKIN TIEDOTUSKESKUS = Teoston osasto, jonka päämääränä on saada suomalainen musiikki soimaan; tiedottaa sekä vakavasta että kevyestä musiikista ja pitää yllä nuotistoa sekä erilaisia arkistoja ja tietokantoja

SUOMEN SÄVELTÄJÄT RY = taidemusiikin säveltäjien etujärjestö

SUORALISENTOINTI = lupamenettely, jossa kustantaja tai tekijä myöntää luvat käyttäjille suoraan (vrt. blanket licence), ei tekijänoikeusjärjestön kautta

SUURET OIKEUDET = näyttämöteosten, esim. oopperoiden, operettien, musikaalien ja balettien, esitysoikeudet

SYNKKI, SYNC = ks. synkronointi

SYNKRONOINTI = soivan musiikin liittäminen elokuvaan tai muuhun audiovisuaaliseen tuotantoon, esimerkiksi mainokseen

SÄVELTÄJÄT JA SANOITTAJAT ELVIS RY = populaarimusiikin tekijöiden etujärjestö

TABULATUURI = alun perin nuottia vastaava kitaran- tai luutunsoitto-ohje; nykyään puhekielessä usein myös laulun sanoitus, johon on lisätty soinnut

TALLISOPIMUS = vapaamuotoinen sopimus, jolla tekijä sitoutuu luovuttamaan tiettyä aikana valmistuvien teostensa kustannusoikeudet; ei korvaa varsinaisia kustannussopimuksia

TALOUDELLISET OIKEUDET = tekijälle kuuluvat yksinoikeudet määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta ja saattamisesta yleisön saataviin; luovutettavissa kokonaan tai osittain

TEKIJÄ = säveltäjä, sanoittaja, sovittaja tai kääntäjä; tekijänoikeuslainsäädännössä myös taho, jolle tekijänoikeus on siirtynyt, esim. kustantaja

TEKIJÄNOIKEUS = yhteisnimitys tekijän yksinoikeuksille, joita ovat moraaliset ja taloudelliset oikeudet

TEKIJÄNPALKKIO = tekijänoikeuden luovuttajalle maksettava rojaltipohjainen tai kertakaikkinen korvaus

TEOS = musiikissa sävellys, sanoitus, sovitus tai käännös

TEOSKYNNYS = vaikeasti määriteltävä luovuuden ja omaperäisyyden raja, jonka ylittävät teokset saavat tekijänoikeudellisen suojan

TEOSTO = tekijänoikeusjärjestö, jolle suomalaiset tekijät ja kustantajat ovat siirtäneet pääosan teostensa esitys- ja tallentamislupien hallinnoinnista

TILITYSSÄÄNTÖ = Teoston jäsenkokouksen vahvistama periaate, jonka mukaan perityt korvaukset ohjataan eri tilitysalueille (radio, TV, konsertit jne.)

TRAD. = tekijänoikeudellisesti vapaa teos, jonka tekijää ei tunneta, esim. kansanlaulu tai kansansävelmä

TUOTTAJA = musiikissa joko äänitetuottaja tai henkilö, joka viime kädessä vastaa julkaistavan äänitteen laadusta; verrattavissa kirjan tai nuotin kustannustoimittajaan

VASTAVUOROISUUSSOPIMUS = kahden tekijänoikeusjärjestön välinen sopimus, jolla ne voivat omilla toimivalta-alueillaan lisensoida toistensa teoksia

VERTAISVERKKO = tietokoneverkko, johon kuuluvat voivat hankkia toistensa koneilta musiikkia tai muita teoksia, usein ilman oikeudenhaltijoiden lupaa

VUOKRAMATERIAALI = ks. orkesterimateriaali

WEBCASTING = musiikki- tai muun ohjelman lähettäminen tietoverkossa

WIPO = World Intellectual Property Organization, YK:n alainen Maailman henkisen omaisuuden järjestö, joka hallinnoi mm. tekijänoikeuden kansainvälisiä yleissopimuksia

YHTEENLIITETTY TEOS = teos, jonka tekijöillä on teoksessa itsenäiset osuudet ja niillä siten myös erilliset suoja-ajat; esim. laulun sävellys ja sanoitus

YHTEISTEOS = teos, jossa tekijöiden itsenäisiä panoksia ei voida erottaa toisistaan; käyttö edellyttää jokaisen tekijän lupaa

YHTEISKUSTANTAMINEN = tilanne, jossa samalla teoksella on vähintään kaksi eri kustantajaa; tavallinen tilanteissa, joissa teoksella on useampia tekijöitä

YKSINOIKEUS = tekijälle kuuluva oikeus, jonka taloudellisia ulottuvuuksia voidaan luovuttaa ja lainsäädännöllä myös rajoittaa

ÄKT = Suomen Ääni- ja kuvatallennetuottajat ÄKT ry

ÄÄNITETUOTTAJA = levy-yhtiö, joka vastaa kaupallisen äänitteen julkaisemisesta

KUSTANTAJA LISENSOI

- MUSIIKKIA ELOKUVIIN JA TV-SARJOIHIN (SYNKRONOINTI)
- MUSIIKKIA MAINOKSIIN
- NUOTTEJA JA SANOITUKSIA LAULU- JA OPPIKIRJOIHIN SEKÄ YHTEISLAULUVIHKOIHIN
- NUOTTEJA JA SANOITUKSIA INTERNET-KOTISIVUILLE
- SANOITUKSIA ÄÄNITEPAKKAUKSIIN JA OHEISVIHKOSIIN
- SANOITUKSIA KARAOKE-TALLENTEILLE JA TV-OHJELMIIN
- NÄYTTÄMÖTEOSTEN SUURIA OIKEUKSIA
- ALIKUSTANNUSOIKEUKSIA ULKOMAILLE

